

УДК 821.163.3-3:811.163.3'366.58]:811.112.2'255.4

Бисера СТАНКОВА

Филолошки факултет „Блаже Конески“

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје

bisera@flf.ukim.edu.mk

ГЕРМАНСКИТЕ ЕКВИВАЛЕНТИ НА МИНАТО-ИДНОТО ВРЕМЕ ВО ДЕСЕТ МАКЕДОНСКИ ПРОЗНИ ДЕЛА

Апстракт: Интересот за ова контрастивно проучување на германските еквиваленти на минато-идното време, како специфично глаголско време за македонскиот јазик, произлезе од работата со студентите при анализата на германските еквиваленти на македонските глаголски времиња. Како извор на прашања и дилеми се јавија значенските аспекти на ова глаголско време, кои имаат различни еквиваленти во германскиот јазик. Корпусот од 10 македонски прозни дела и нивните преводи на германски јазик беше применет како основа за индуктивната метода на истражување. Во трудот се поаѓа од значенската класификација на Блаже Конески и се даваат дополнителни предлози за комбинации од значенски компоненти, а заклучоците се темелат врз анализираните примери, кои потоа се обопштуваат за стилското, за временското и за просторното подрачје на корпусот.

Клучни зборови: минато-идно време, македонски, германски, контрастивна анализа, проза.

Bisera STANKOVA

Blaže Koneski Faculty of Philology

Ss. Cyril and Methodius University in Skopje

bisera@flf.ukim.edu.mk

THE GERMAN EQUIVALENTS OF THE MACEDONIAN PAST-FUTURE TENSE IN 10 MACEDONIAN PROSE WORKS

Abstract: The interest in analyzing German equivalents of the past-future tense specific to Macedonian, was sparked by the challenges faced while teaching students. The variety of equivalents in German raised questions and dilemmas about the semantic aspects of this tense, which can be expressed in multiple ways. An inductive research analysis was conducted using a corpus of 10 original works of Macedonian contemporary prose and their translations into German. The research began with Koneski's semantic classification, which was enhanced with suggestions for different combinations and conclusions drawn from the examples analyzed.

These findings were then applied to the stylistic, temporal and spatial aspects of the corpus.

Keywords: past-future tense, Macedonian, German, contrastive analysis, prose

1. Вовед

Минато-идното време во македонскиот јазик

Авторите што го проучувале минато-идното време во македонскиот јазик главно се задржуваат на начинот на образување и на неговата употреба. Б. Конески (1999: 492) разликува пет значења на минато-идното време: минато дејство што следува по друго дејство во минатото, минато-идно време за изразување: претпоставка, намера, услов и повторливост.

Надоврзувајќи се на Б. Конески, К. Конески (1999: 272) говори за темпоралното и за потенцијалното значење, правејќи разлика меѓу употребата на минато-идното време како глаголско време во системот на временските форми на глаголот и употребата за изразување нереализирана

можност во минатото. Тој констатира дека не е секогаш едноставно да се разграничат овие две значења.

Минова-Ѓуркова (2000: 73), пак, смета дека не постои согласност меѓу авторите во поглед на временскиот третман на формите со *ќе* во поглед на нивната фактитивност и модалност. Таа говори и за разликата помеѓу можен и иреален услов. Речениците со можен услов се однесуваат главно на сегашноста и на иднината, додека во речениците со иреален услов може да се јави минато-идното време, кое што се однесува на минатото.

Дека модалната компонента доминира над темпоралната компонента на ова глаголско време, нагласуваат и Аризанковска (2009: 62), Гајдова (2009: 89) и Младеновска-Маленко (2009: 75), кои ги истакнуваат неговите најчести употреби: за изразување нереализиран услов и за изразување повторливо дејство (итеративно-хабитуалната употреба). Според Младеновска-Маленко модалните значења на минато-идното време произлегуваат од темпоралното значење.

Пановска-Димкова (2007: 242) го проучува минато-идното време за изразување хабитуалност како атемпорална употреба. Таа истакнува дека модалната употреба на ова време е почеста од неговата темпорална употреба.

2. Метода и анализа

Поради фактот дека горенаведените автори: К. Конески, Минова-Ѓуркова, Аризанковска, Гајдова, Младеновска-Маленко и Пановска-Димкова, кои го проучувале ова глаголско време, поаѓаат од значенската поделба на Б. Конески (1999: 492), контрастивниот дел на минато-идното време во овој труд се темели врз оваа поделба, но содржи две измени: изразувањето услов се нарекува изразување неизвршено обусловено дејство во минатото и се додава уште една значенска комбинација на минато-идното време, имено употреба на повеќе од едно значење, при што се поаѓа од уверувањето дека се сосема прифатливи и инакви класификации на примерите. Не може да се исклучи можноста дека друг(а) автор(ка) инаку би толкувал(а) некои примери класификувани како примери со едно значење и обратно бидејќи понекогаш не е едноставно да се определи значењето што превладува, што е проблем или барем причина за колебање при изборот на соодветен германски еквивалент.

Целта на анализата е класификација на примери ексцерпирани од десет современи прозни дела на македонски јазик, објавени во периодот од 1967 до 2008 год. и од нивните преводи на германски јазик, објавени помеѓу 1972 и 2009 год. во СР Германија, Швајцарија и на веб-страницата

Словокулт (в.т. Извори), според значенските карактеристики на минато-идното време, според честотата на нивната појава и според морфолошко-синтаксичките карактеристики.

2.1. Минато дејство што следува по друго дејство во минатото

„Со ова време се означува минато дејство што се одредува како идно од гледна точка на некој друг минат момент бидејќи му следува“ (Б. Конески 1999: 492):

мак.: *Мачкаѝа ми љо ѓризеше увоѝо и коѓа се разбудив ке ми искоѝаше¹ око.* (Бужаровска 2008: 84)

гер.: *Die Katze biѓ in mein Ohr; und als ich aufwachte, versuchte sie, mir das Auge auszukratzen.* (Buѓarovska 2009)

Букв.: ‘Мачката ми го гризеше увото и кога се разбудив се обиде да ми го ископа окоето.’

Германскиот еквивалент на минато-идното време е глаголското време претеритум во индикатив од глаголот *versuchen* ‘се обидува’ во комбинација со инфинитив од разделниот глагол *zu + auskratzen* ‘ископа’.

Волиционалните глаголи (*се ѝпруди га ...*, *се обидува га ...*, *ѝооакува га...* и др.) функционираат на ист начин во двата јазика (Симоска 2014: 204), а во овој пример на минато-идното време му се сопоставува дел-реченица која е зависна од надреден интенционален глагол *versuchen*, при што преведувачот не успеал да ја долови суптилноста на минато-идното време каде што се надзира ненамерното дејство на мачката и затоа во германскиот превод би била посоодветна употребата на плусквамперфект конјунктив: *Die Katze biѓ in mein Ohr; und als ich aufwachte, hätte sie mir beinahe ein Auge ausgekratzt.*

Во следниов пример, заради формално совпаѓање на конјунктив претеритумот и индикатив претеритумот кај слабите глаголи во германскиот јазик, како реализиран еквивалент на минато-идното време се јавува *würde*-формата + инфинитив 1 затоа што се работи за еден вид индиректен говор, при што се изразува минато дејство кое следува по друго дејство во минатото:

мак.: *Никој не можеше га ѝоверува дека, само неколку дена*

1 Курзивот и подвлекувањето во овој и во сите други примери потекнува од авторката на овој труд.

ио ипарагаӣа на деноӣ на иобегай̄а, на овој исѝ илошӣаг ке ӣпродефилираа козиѝе [...] (Старова 1993)

гер.: *Niemand hätte geahnt, daß nur ein paar Tage nach der Parade zum Jahrestag des Sieges auf diesem selben Platz die Ziegen aufmarschieren würden.* (Starova 1999)

2.2. Минато-идно време за изразување претпоставка

За разлика од претходната категорија во оваа категорија беа ексцерпирани повеќе примери со претеритумот конјунктивот или *würde*-формата + инфинитив 1 како еквиваленти во германскиот јазик.

мак.: *Решив да му кажам оѝкако сѝе негови ӣенкала ме изневерија и ӣака можеби и ӣој ке се обидеше, иа заедно ке се смеевме.* (Бужаровска 2008)

гер.: *Ich beschloß, ihn zu fragen, ob vielleicht auch er, nachdem mir schon alle seine Füller untreu geworden waren, es versuchen wollte, und dann würden wir gemeinsam darüber lachen.* (Bužarovska 2009)

Букв.: 'Решив да го прашам дали можеби и тој, откако сите негови пенкала ме изневерија, би сакал да се обиде, и потоа заедно би се смееле за тоа'

Во овој пример минато-идното време се употребува во две главни дел-реченици, а во германскиот превод првиот еквивалент за минато-идното време е модален глагол *wollen* во претеритум конјунктив + инфинитив 1, а вториот е *würde*-формата + инфинитив 1. Употребата на конјунктив во германскиот превод на оваа сложена реченица е условена од претпоставката дека дејството можело да се изврши во минатото.

мак.: *Нив ке им беше ӣолесно да се мачаѝ една ноќ, оѝколку ӣој сѝоӣ живоӣ со неомажена ќерка.* (Јаневски 1976)

гер.: *Für sie wäre es leichter, sich eine Nacht lang zu quälen, als für ihn mit der ledigen Tochter ein Leben lang.* (Janevski 1972)

Во горенаведениот пример се јавува претпоставката за реализација на дејство во минатото и претеритум конјунктив како германски еквивалент.

2.3. Минато-идно време за изразување намера

Оваа категорија содржи само еден пример од ексцерпираниот материјал, што ја класификува меѓу најмалку застапените значенски

категории на минато-идното време, каде што преведувачот се одлучил за глаголската конструкција перфект конјунктив:

мак.: *Јас тоа ќе го сторев уште многу одамна, но поочекав да дојдам на описување, да се обидам да ѝ пронајдам и [...]* (Котеска 2008)

гер.: *Ich habe das schon vor sehr langer Zeit getan, aber ich habe darauf gewartet, auf Urlaub nach Hause zu kommen, um zu versuchen, Dich ausfindig zu machen, damit [...]* (Koteska 2008)

Заради формално совпаѓање на перфект индикатив со перфект конјунктив во 1. лице еднина, тука посоодветена би била употребата на плусквамперфект конјунктив: *Ich hätte das schon vor sehr langer Zeit getan, aber [...]*, букв.: ‘Јас тоа ќе го сторев уште многу одамна, но [...]’ или на модалниот глагол *wollen* (‘сака’) во претеритум индикатив или конјунктив + инфинитив 1: *Ich wollte das schon vor sehr langer Zeit tun, aber [...]*, букв.: ‘Јас тоа сакав да го сторам уште многу одамна, но [...]’

2.4. Минато-идно време за изразување неизвршено обусловено дејство во минатото

Оваа категорија опфаќа случаи кога се изразува дејство што не се извршило во минатото поради неисполнување на експлицитен или на имплицитен услов. Според Минова-Гуркова (2000: 285) минато-идното време се јавува во иреални условни зависносложени реченици каде што покрај минато-идното време во главната, во условната реченица најчесто се јавуваат минато несвршено време и партикулата *ga*: *Da учев, ќе научев*. Обусловеното дејство во главната дел-реченица не се извршило поради неисполнетиот услов во зависната реченица. Во оваа категорија спаѓа и следниов пример каде што условот се изразува со предлошка синтагма со еквивалент плусквамперфект конјунктив:

мак.: *[...] поодруги околности [...], јас полесно ќе се согласи со тезите за здрава и нова уметност.* (Андоновски 2008)

гер.: *[...] dass ich unter anderen Begleitumständen [...] ihren Thesen über gesunde und neue Volkskunst zugestimmt hätte.* (Andonovski)

Презентот како еквивалент на минато-идното време е присутен во примерот што следува, каде што се изразува неизвршено обусловено дејство во минатото со подредувачкиот/субјункцискиот сврзник *damit*. Во

германскиот превод се забележува синтаксичка трансформација со сосема инаква конструкција *damit* + негација (‘за да не го препознаам (гласот)’), додека во македонскиот оригинал *инаку* + потврдна форма од минато-идно време.

мак.: *Me излажа за имей̄о кой̄иле мрсно, беа кажани со шей̄о̄̄, инакӯ њо̄ ѓласо̄̄̄ ке̄ ја̄ љре̄љознаев̄ веднаш.* (Зафировски 2005)

гер.: *Du hast mich wegen deinem Namen belogen, du Schweinehund, flüstert die Stimme, damit ich sie nicht gleich erkenne.* (Zafirovski)

Букв.: ‘Ме излажа за твоето име, свињо една, шепотеше гласот за да не го препознаам веднаш.’

Во германскиот превод се забележува лексичко и морфосинтаксичко отстапување од оригиналот и затоа посоодветна би била употребата на претеритум конјунктив: [...] *sagte man im Flüsterton/flüsterte die Stimme, sonst hätte ich sie sofort an ihrer Stimme erkannt.*

Кај дел од ексцерпираниите примери во категоријата условни зависносложени реченици како еквиваленти на минато-идното време се јавуваат *würde*-формата + инфинитив 1, претеритум конјунктив и плусквамперфект конјунктив:

мак.: - *Ке̄ одеше̄ љобрзо, да немавме̄ љолкӯ не̄љисмени во нашӣљ̄ редовӣ [...]* (Старова 1993)

гер.: „*Es würde schneller gehen, wenn wir nicht so viele Analphabeten in unseren reihen hätten [...]*“ (Starova 1999)

мак.: *И рај̄ ке̄ беше̄ љаа̄ најсла̄љка̄ себеизмама̄ да не беше̄ онаа̄ колешка̄ до мене, која̄ ја̄ ловев̄ со крајче̄ од око̄љо̄ љожелува̄јки [...]* (Додовски 2005)

гер.: *Paradiesisch wäre diese süße, süße Selbsttäuschung, wäre nicht meine Kollegin da, die ich im Augenwinkel erspähte und wünschte [...]* (Dodovski 2008)

мак.: *Да беше̄ дошла̄ зиме, ко̄ѓа̄ и убос̄ља̄ е некако̄ љрӣљесне̄ља̄ и скрӣља̄ во себе, можебӣ немаше̄ да̄ ѓо̄ љораз̄и Соколе̄ља̄ уљљ̄е̄ од љрвио̄љ љо̄ѓлед, ке̄ свикнеш̄е̄ љо̄ј љос̄ље̄љено со не̄јзина̄ља̄ љо̄јава̄ како со не̄љљо̄̄ обично.* (Конески 1967)

гер.: *Wäre sie im Winter gekommen, wenn sie die Schönheit wie*

eingezwängt und in sich geborgen ist, so wäre Sokole vielleicht nicht vom ersten Blick an besiegt gewesen, hätte er sich allmählich an ihr Erscheinen wie an etwas Alltägliches gewöhnt. (Koneski 1976)

2.5. Минато-идно време за изразување повторливост

Во рамките на честата употреба на минато-идното време за изразување повторливо/хабитуално дејство во минатото, најмногубројни се примерите со претеритум индикатив, но се забележува и употребата на плусквамперфект индикатив или плусквамперфект конјунктив. Тука беа ексцерпирани примери со или без лексичко средство, што дополнително ја засилува повторливоста:

мак.: [...], но секојјати кога ке го иривдвигев кон срединаиа, иенкалоиа ирестануваше да работи. (Бужаровска 2007)

гер.: [...], aber jedesmal wenn ich den Füller in Richtung Mitte bewegte, hörte er auf zu schreiben. (Bužarovska 2009)

мак.: Ке оишдгев кај неа, ке ми оишсвиреше некој валцер или полонеза, и иошдга замолчуваше. (Бужаровска 2005)

гер.: Ich ging zu ihr, sie spielte mir einen Walzer oder eine Polonaise herunter und dann schwieg sie. (Bužarovska 2009)

мак.: Одвреме-навреме, иакви влакненца ке забележеше и на реверои од некој колега, но го игнорираше иша небаре му се ирчинува. (Додовски 2005)

гер.: Ab und zu waren ihm solche Härchen auch am Revers eines Kollegen aufgefallen, aber er hatte das ignoriert, als wäre es eine Einbildung seinerseits. (Dodovski 2008)

мак.: Кога некој од сиражарише ке се свршеше се среишуваше со долга врвца очи [...] (Георгиевски 1980)

гер.: Hätte sich einer der Wachsoldaten umgedreht, wäre er einer langen Kette von Augen begegnet [...] (Georgievski 1974)

Најчестите лексички средства за изразување повторливост во рамките на оваа значенска категорија се: секојпат кога (*jedesmal wenn*), само понекогаш (*nur selten*), секогаш кога (*jedesmal wenn*), обично (*normalerweise*), често (*oft*), понекогаш (*manchmal*), одвреме-навреме (*ab und zu, von Zeit zu Zeit*), напати (*ein paarmal*).

2.6. Минато-идно време со повеќе од едно значење

Плусквамперфектот конјунктив е најчесто употребуваната глаголка конструкција во германскиот јазик кога станува збор за примери со повеќе од едно значење за минато-идното време во македонскиот јазик. Во примерот:

мак.: *Да не оӣидеше тӣа̄ӣко ми во за̄ӣвор, веројатӣно на дрӯго ќе му го ѓосвеӣев живо̄ӣо̄ӣ.* (Котеска 2008)

гер.: *Wäre mein Vater nicht ins Gefängnis gegangen, hätte ich mein Leben vermutlich etwas anderem gewidmet.* (Котеска 2008)

се јавуваат неизвршено обусловено дејство во минатото и претпоставка. За изразување услов е употребена иреална условна реченица со партикулата *да* во македонскиот јазик, а во германскиот јазик се јавува плусквамперфект конјунктив во иреална условна реченица. Претпоставката е поткрепена со присуството на партикулата *веројатӣно*, со чија што употреба се внесува модално значење т.е. се релативизира исказаното тврдење.

мак.: *Таму, да не се г̄рмеше ѓосӣојано оо Федерација̄ӣа и оо Водачӣо̄ӣ, сӣалинизмо̄ӣ сӣгурно ќе ѓродолжеше.* (Старова 1993)

гер.: *Hätten die Föderation und der große Führer nicht immer wieder ein Machtwort gesprochen, hätte der Stalinismus hier sicher weitergelebt.* (Starova 1999)

И во овој пример може да се забележи и неизвршено обусловено дејство во минатото и претпоставка, како и плусквамперфект конјунктив како еквивалент за минато-идното време: *Ако немаше кози, ќе ги немаше ни овие луѓе* или *Ако ѓосӣојано не се г̄рмеше оо Федерација̄ӣа, сӣалинизмо̄ӣ ќе ѓродолжеше*, но со модалниот збор *сӣгурно* исто така постои претпоставка.

мак.: *Тој кра̄ӣок ѓресӣој некој се̄ӣак ќе го ис̄ӣолзуваше за ѓознансӣво.* (Георгиевски 1980)

гер.: *Mancher jedoch nutzte diesen kurzen Aufenthalt für Bekanntschaften.* (Georgievski 1974)

Двозначноста на овој пример се состои во присуството на претпоставка и на намера, а во германскиот превод преведувачот се одлучил за претеритум индикатив.

мак.: *Заштo, ако заминеше и на негово место се избереше нов секретар, тој сигурно веднаш, штом ќе ја оствореше касата, ќе дојдеше до најнајна директива и можеше да ја активира [...]* (Старова 1993)

гер.: *Doch wenn er zurückträte und man an seiner Stelle einen neuen Sekretär wählte, würde dieser sicher sogleich beim Öffnen des Safes die geheime Weisung finden und sie umsetzen [...]* (Starova 1999)

Последниот пример ја вклучува употребата на предлошката синтагма *beim Öffnen des Safes* (‘при отворањето на сефот’) и директниот предмет *die geheime Weisung* (‘тајната директива’) заедно со *würde*-формата + инфинитив 1 на временска реченица во македонскиот јазик за изразување неисполнето дејство во минатото и претпоставка со модален збор.

3. Заклучок

Најголемиот број ексцерпирани примери спаѓаат во категоријата глаголски конструкции што изразуваат повторливост со употреба на претеритум индикатив, додека претеритумот конјунктив се јавува поретко. Некои примери со ова значење ги содржат неглаголските показатели на повторливост: *immer* (‘секогаш’), *ab und zu* (‘повремено’, ‘одвреме-навреме’), *von Zeit zu Zeit* (‘одвреме-навреме’). Како чест германски еквивалент за минато-идното време во оваа категорија се јавува и плусквамперфектот индикатив/конјунктив. Второ според застапеност е неизвршеното обусловено дејство во минатото, каде што минато-идното време во германскиот јазик се предава со претеритум и плусквамперфект, како дел од главната реченица во рамките на условните зависносложени реченици. Претеритумот може да се јави и во индикатив и во конјунктив при што лексичкото средство *wenn* (‘ако’) не е употребено во сите случаи, што може да доведе до двозначност т.е. да не се знае дали реченицата има временско или условно значење. И плусквамперфектот индикатив/конјунктив, најчесто без присуство на неглаголски показател се јавува кај некои примери во оваа категорија. Во еден пример како еквивалент се забележува презент индикатив, но во овој случај преводот отстапува од изворниот текст. Минато-идното време за изразување претпоставка е трето според бројот на ексцерпирани примери. И тука како и во претходните

случаи најчести еквиваленти се глаголските времиња претеритум и плусквамперфект, со таа разлика што претеритумот се јавува и во индикатив и во конјунктив, а плусквамперфектот само во конјунктив. Некои примери содржат лексички средства за изразување претпоставката.

Кај употребата за изразување минато дејство што следува по друго дејство во минатото се забележуваат претеритум индикатив и претеритум конјунктив како еквиваленти во германскиот јазик. Како дел од употребата на минато-идното време за изразување намера беше ексцерпиран само еден пример со германски еквивалент во перфект конјунктив. Во рамките на категоријата минато-идно време со повеќе од едно значење може да се забележи испреплетување на двете значења за изразување неизвршено обусловено дејство во минатото и претпоставка, како и претпоставка и намера. Плусквамперфект конјунктив е најчестиот еквивалент во рамките на оваа категорија, но присутен е и претеритумот индикатив/конјунктив и *würde*-формата + инфинитив I. Забележливо е присуството на лексичките средства: *vielleicht* (‘можеби’), *sicher* (‘сигурно’), *vermutlich* (‘веројатно’) кои ја засилуваат претпоставката кај голем број двозначни примери.

Од анализата на корпусот може да се заклучи дека глаголските конструкции претеритум индикатив и плусквамперфект конјунктив се најчестите германски еквиваленти на минато-идното време.

Користена литература:

на кирилица:

- Аризанковска, Ј. 2008. „Системот на глаголските времиња во македонскиот јазик наспрема словенечкиот и другите јужнословенски јазици“, *XXXV научна конференција на XLI меѓународен семинар за македонски јазик, литература и култура*. Охрид. 11–28 VIII 2008.
- Гајдова, У. 2009. „КЕ-конструкциите и итеративноста“, *XXXV научна конференција на XLI меѓународен семинар за македонски јазик, литература и култура*. Охрид. 11–28 VIII 2008.
- Конески, Б. 1999. *Грамматика на македонскиот литературен јазик*. Скопје: Просветно дело АД, Редакција Детска радост.
- Конески, К. 1999. *За македонскиот глагол*. Скопје: Детска радост.
- Минова-Ѓуркова, Ј. 2000. *Синтакса на македонскиот стандарден јазик*. Скопје: Магор (прво издание: 1994).
- Младеновска-Маленко, Б. 2009. „Искажување на минатост во народната проза (Марко Цепенков)“, *Македонистика 10*. Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“.

- Пановска-Димкова, И. 2003. „Видската категорија хабитуалност во македонскиот јазик“ (докторска дисертација). Скопје: Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Филолошки факултет „Блаже Конески“
- Симоска, С. 2014. „Субјунктивот во македонскиот и неговите еквиваленти во германскиот“, во: Топољинска, З., Марковиќ, М. (уред.): Субјунктив: Со посебен осврт на македонските да-конструкции, 193-217. Скопје: МАНУ.

на латиница:

- Engel, U. 2004. *Deutsche Grammatik*. München: Iudicium
- Helbig, G. / Buscha, J. 1991. *Grammatik der deutschen Sprache. Ein Handbuch für den Ausländerunterricht*. München: Langenscheidt
- DU DEN 1995. *Grammatik der deutschen Sprache*. Mannheim usw: Dudenverl.

Извори:**на кирилица:**

- Андоновски, В. 2008. *Пајокоџ на свејоџ*. Битола: Микена.
- Бужаровска, Р. 2007. *Чкрџки*. Скопје: Или-или.
- Бужаровска, Р. 2005. *Нора*. <<http://www.templum.com.mk/margina/sodrzina/margina67/buzarovska.htm>> пристапено на: 18.4.2022.
- Георгиевски, Т. 1980. *Црно семе*. Скопје: Македонска книга / Култура / Мисла / Наша книга (прво издание: 1966)
- Додовски, И. 2005. „Големиот куфер“, *Големиот куфер*. Скопје: Темплум.
- Зафировски, З. 2005. *Stella Maris*. <<http://www.blesok.com.mk/tekst.asp?lang=mac&tekst=726>> пристапено на: 13.04.2010
- Јаневски, С. 1976. „Коњ голем како судбина“, *Улица Кловнови и луѓе*. Скопје: Наша книга (=Библиотека врвици) стр. 143–150 (прво издание: 1956)
- Конески, Б. 1967. „Љубов“, *Лозје*. Скопје: Култура.
- Котеска, Ј. 2008. *Комунистичка инџима*. Скопје: Темплум.
- Старова, Л. 1993. *Времејо на козијо*. Скопје: Матица македонска.

на латиница:

- Andonovski, V. *Der Nabel der Welt*. Превод од македонски: P. Rau (во печат)
- Bužarovska, R. 2009. „Gekritzel“, *Gekritzel*. Превод од македонски: A. Sitzmann (во печат)
- Bužarovska, R. 2009. *Nora*. Превод од македонски: W. Firth. Slovakult. Prosa. < <http://www.slovakult.de/index.php?/pages/buzarovska-nora.html>>, пристапено на: 18.4.2010
- Dodovski, I. 2008. „Der große Koffer“, *Der große Koffer*. Превод од

- македонски: W. Firth. Leipzig: Edition Erata, S. 22-29.
- Georgievski, T. 1974. *Schwarze Saat*. Превод од македонски: H. J. Grimm. Berlin und Weimar: Aufbau Verlag (=Edition Neue Texte)
- Janevski, S. 1972. „Ein Pferd, mächtig wie das Schicksal.“ *Petres Lied. Jugoslawische Erzählungen*. Превод од македонски: A. Philippsen. Leipzig: Philipp Reclam (=Reclams Universal-Bibliothek), 293-301.
- Koneski, B. 1976. „Liebe“, *Jugoslawische Erzähler von Lazarevic bis Andric: Makedonien*. Превод од македонски: K. Gutschmidt. Leipzig: Dieterische Verlagsbuchhandlung, 517-542.
- Koteska, J. *Kommunistisches Gedächtnis*. Превод од македонски: A. Sitzmann (во печат)
- Starova, L. 1999. *Zeit der Ziegen*. Превод од македонски: R. Mantovani. Zürich: Unionsverlag.
- Zafirovski, Z. *Stella Maris*. Превод од македонски: Will Firth. <<http://www.so-uebersetzen.net/rahmen-autoren/zafirovski.php>> пристапено на: 13.4.2010